

DOI: <https://doi.org/10.54937/ssf.2024.23.3.106-114>

Aktuálne výzvy vo výučbe nadaných žiakov – perspektívy a prístupy

Current Challenges in Teaching Gifted Pupils – Perspectives and Approaches

Gabriela Siváková

Abstract

The present study deals with gifted pupils, who constitute a specific group in our schools. They differ from other pupils with IQs below the gifted level not only in cognitive abilities but also in specific behavioural characteristics. It is therefore necessary for educators to be aware of their gifts, as well as ways of working effectively with them and meeting their distinctive needs. The aim of this study is to highlight the need to identify these pupils and the importance of early recognition of their specific needs. At the same time, the study aims to underline the importance of raising awareness of the needs and possibilities of support for these pupils and to highlight the need for specialised educational programmes as well as the need for adequate diagnosis and support.

Keywords: Endowment. Gifted pupils. Approaches in the education of gifted pupils. Dual exceptionality.

Úvod

S pojmom nadanie je možné sa stretnúť v bežnom živote. Jeho užší význam je spätý s vlohami človeka umožňujúcimi kategorizovať a úsporne organizovať životné skúsenosti (Havigerová, 2011). Viacero autorov, ktorí sa zaoberajú nadaním z pohľadu pedagogiky, prípadne psychológie, rozdeľujú pojmy nadanie a talent. Tieto pojmy sú úzko späté, často aj zamieňané. Možno sa na ne pozerat' tak, že talent je vysoký stupeň nadania (Laznibatová, 2007), prípadne naopak, že nadanie je veľmi vysoký stupeň talentu, zatiaľ čo talent je oblasť medzi nadaním a priemerom (Jurášková, 2003). Pre niektorých autorov sú pojmy nadanie a talent totožné (Dočkal, Duchovičová, 2017).

Nadanie samotné sa rozdeľuje na viacero typov rôzne u viacerých autorov. Je dané aj tým, že nadanie môže byť špecializované pre jednu oblasť, kombinované i všestranné (Havigerová, 2011). Z pohľadu tohto príspevku bude pre nás najdôležitejšou oblasťou nadanie, ktoré sa označuje ako intelektové nadanie, rozumové nadanie, prípadne všeobecné intelektové nadanie.

Iným modelom, ako možno vnímať nadanie, je Renzulliho model troch kruhov, ktorý sa pozerá na nadanie ako na multidimenzionálny fakt, skladajúci sa z prieniku troch zložiek. Týmito zložkami sú okrem nadpriemerných schopností dieťaťa aj schopnosť angažovania sa pri úlohách a kreativita dieťaťa. Spoločný prienik týchto kruhov je nadanie. Tento model bol neskôr upravený viacerými autormi, ako napríklad Mönks a jeho triadický model, alebo Sternbergov pentagonálny model.

Nadanie je vrodené, nedá sa získať počas života. Označuje zrýchlené rozumové schopnosti a zvýšenú intenzitu povedomia oproti priemeru spoločnosti. (Fořtík, Fořtíková, 2007). Ide o potenciál k schopnosti dosahovania nadpriemerných výsledkov vo svojom budúcom obore. Faktorov na vývin nadania u jedinca je viacero. Keďže ide o psychologickú predispozíciu, jedným z faktorov vývinu je genetické predispozícia, ktorá sa u starších autorov brala ako dominantný, ba až hlavný fenomén. Dnes už vieme, že výrazný podiel na nadaní, rovnako ako na iných psychických vlastnostiach, má prostredie, v ktorom dieťa vyrastá, jeho podnetnosť a stálosť.

Sekundárnymi faktormi sú aj vlastná aktivita jednotlivca a náhoda (Dočkal, Duchovičová, 2017). Už deti vo veku 18 mesiacov môžu prejavovať znaky nadania, ktoré sú diagnostikované v neskoršom období. Medzi takéto znaky patria živosť, menšia potreba spánku, zvýšená reakcia na zmyslové podnety a podobne, dobrá pamäť a rýchly rozvoj reči.

Vzdelávanie nadaných žiakov – prístupy a perspektívy

Nadané deti sa odlišujú od bežných detí nielen svojimi kognitívnymi schopnosťami, ale aj osobnostnými črtami. Tieto črty sa niekedy prejavujú už v ranom veku. Netrpezlivosť, tvrdohlavosť, odmietanie rutiny, tréningu základných zručností, prípadne direktivnosť v komunikácii sa môžu objaviť už v období predškolského veku a teda v období pred možnou diagnostikou.

Pochopenie takýchto príčin vzdoru dieťaťa sa stáva aj pre rodiča oslobodzujúcim, stráca sa pocit vlastného zlyhania a frustrácie pri výchove dieťaťa. V predškolskom veku zvyknú prichádzať konflikty s okolím a rovesníkmi. Nadané dieťa zvykne pevnejšie dbať na stanovené pravidlá a pocit spravodlivosti, taktiež zvykne prejavovať organizačné schopnosti, vedú hru a stávajú sa v nej autoritami. Takéto prejavy však nemusia byť nutne konfliktnými, naopak nadané dieťa môže byť v kolektíve i obľúbené. Záleží na jeho povahových vlastnostiach (Dočkal, 2014). Počas mladšieho školského veku nadaní preferujú v užšej komunikácii staršie deti, prípadne dospelých, s ktorými môžu zdieľať svoje encyklopedické znalosti, ale aj otázky venované etike a globálnym problémom, na ktoré využívajú aj širšiu slovnú zásobu v porovnaní s rovesníkmi. Prejavom výbornej pamäte je rýchle učenie sa básničiek, pesničiek a textov.

Na prvý pohľad by sa pre pedagóga mohlo zdať, že mať v triede nadané dieťa, prípadne plnú triedu nadaných detí, je učiteľský sen. Predstava intelektuálnych diskusií vo vysoko motivovanej triede pripravenej na akékoľvek stimulujúce aktivity sa však rýchlo rozplynie pri prvom vstupe do triedy. Výučba detí s intelektovým nadaním nesie svoje špecifiká a z toho dôvodu sa touto témou zaoberá veľké množstvo autorov, ktoré takéto správanie označujú ako problémové (napríklad Jurášková, 2003). Sú autori, ktorí nadané deti považujú za nepraktické bytosti s mnohými problémami, nepochopené a uzavreté vo vlastnom svete. Je pre mňa náročné stotožniť sa so slovom problém. Preferujem výraz výzvy pre učiteľa, prípadne výzvy žiaka. Ide o fenomény, s ktorými chceme pracovať, prípadne ich prekonať pre dosiahnutie cieľa, ktorým je inkluzívna edukácia dieťaťa a maximalizácia využitia jeho potenciálu s ohľadom na jeho osobnostný rozvoj.

Nadaným a talentovaným žiakom ich rovesníci často závidia, že prirodzene uspejú v školskom prostredí. Tieto dary však nie sú bez úskalí. Výnimoční žiaci potrebujú emocionálnu a sociálnu podporu, aby sa ubezpečili, že sa o seba postarajú, ako aj dosiahnu svoj maximálny potenciál. Tieto potreby môžu niekedy prepadnúť, keď podporné systémy v školách nie sú prispôbené týmto žiakom.

Nižšie sú uvedené niektoré bežné problémy, ktorým môžu čeliť nadaní a talentovaní žiaci.

- ***Veľa nadaných žiakov sa snaží dosiahnuť nemožný cieľ – dokonalosť.***

Aj keď je normálne a zdravé mať od svojho dieťaťa vysoké očakávania, je dôležité zabezpečiť, aby tieto očakávania nemali negatívny vplyv na jeho duševné zdravie. Znakom nezdravého perfekcionizmu je prokrastinácia alebo zbytočne dlhé množstvo času venovaného už aj tak výborným projektom. Je úžasné snažiť sa zo seba vydať to najlepšie, ale dlhotrvajúce sklony k perfekcionizmu môžu viesť až zdravotným problémom.

Nadaní žiaci môžu často bojovať so sebaúctou a perfekcionizmom kvôli vysokým očakávaniam a tlakom, ktorým čelia, a to ako interne, tak aj externe. To môže spôsobiť zdeformované sebaopätie, kde spája svoju sebahodnotu so svojimi úspechmi, čo vedie k nízkej sebaúcte, keď nespĺňajú svoje vlastné alebo iné očakávania. Perfekcionizmus môže tento problém zhoršiť, pretože nadané deti si môžu klásť nereálne očakávania, poháňané túžbou vždy vynikať a netrpezlivosťou, ak nie sú v niečom hneď dobré. Pomôžme žiakovi akceptovať, že dokonalosť je nedosiahnuteľná a stanovme mu rozumné, ale vysoké vzdelávacie ciele a akceptujme, že nikto – vrátane nich samotných – nie je dokonalý (Wormald, Rogers, 2014).

Nadané dieťa s perfekcionizmom teda vníma ciele ako príliš vysoké a nie je možné ich dosiahnuť. U dieťaťa nastáva frustrácia, hnev a strata sebadôvery. Okolie môže byť označené za vinníka zlyhania, čo vedie k vzniku konfliktov. Nadmerné požiadavky na vlastný výkon a výsledky môžu spôsobovať odmietanie riskovania v škole, prípadne môžu viesť do druhého extrému, ktorým

je vyhýbanie sa úspechu. Dieťa sa tak odmieta zúčastniť kompetitívnych aktivít alebo predvádzania svojich výsledkov pred okolím (Jurášková, 2003). Nadmerné očakávania nemusia byť nutne iba na svoj výkon, ale aj na svoje sociálne prostredie a okolie, v ktorom dieťa pôsobí (Fábik, 2019).

Nadmerné očakávania vytvorené okolím, ako aj vytvárané na seba dieťaťom samotným, vytvárajú tlak podmieneného seba prijatia, ktorý opisujú Kopřiva a spol. (2017). Koncept podmieneného seba prijatia popisujú ako pocit, ktorý má dieťa, a teda, že blízki ho budú mať radi iba ak splní ich nároky. Dieťa sa takto učí vnímať seba ako dobrú bytosť, iba ak splní podmienky svojho okolia a ich nenaplnenie znižuje jeho pozíciu v očiach blízkych osôb, ako aj vnímanie seba samého. Podobný efekt má aj komparatívne seba prijatie, kde porovnávanie schopností dieťaťa s inými domnele znižuje seba hodnotu dieťaťa v očiach dospelých a vytvára pocit neustáleho súperenia o priazeň, arogantné a pohŕdavé správanie, prípadne snahy o podvádzanie. Dieťa sa tak neučí hľadať partnerov, ale súperov.

- ***Mnoho nadaných a talentovaných žiakov má v dôsledku náročných školských úloh alebo mimoškolských aktivít málo voľného času.***

Podľa Wormalda a Rogersa (2014) školské výzvy sú často zábavné pre žiakov s výnimočnou inteligenciou, ale neustály tlak a nedostatok času na oddych môže týchto žiakov vyčerpať. Veľké pracovné zaťaženie zrýchleného programu môže spôsobiť veľa stresu a napätia pre mladé mysle. Môže si to veľmi rýchlo vybrať daň a viesť k vyhoreniu. Aby sme tomu zabránili, je dôležitá pomoc rodičov, navrhnúť žiakom, ako si naplánovať čas pre seba a podporiť u neho odpočinok a relaxáciu, najmä pokiaľ ide o zdravé návyky a plnohodnotný spánok. Je dôležité, aby dieťa malo čas pre seba, ako aj čas na interakciu s priateľmi a rodinou.

- ***Talentovaní a nadaní žiaci môžu mať problém sústrediť sa na školské práce, ktoré ich nezaujímajú alebo v ktorých prirodzene nevynikajú.***

Nadaní žiaci sú zvyknutí, že učivo v škole je pre nich prirodzené – je to súčasť nadania. Vždy sa však nájdu ťažké alebo nezaujímavé témy. Žiaci, ktorí sú nadaní v niektorých oblastiach, nie sú vždy nadaní v každej oblasti a často sú frustrovaní alebo nudní z vecí, v ktorých nie sú hneď dobrí. Vysoké očakávania môžu sťažiť žiadosť o podporu. Na druhej strane, keď žiaci rýchlo preberú nové učivo, môžu sa začať nudiť a nechať ostatných svojich rovesníkov za sebou a spôsobiť rozrušenie v bežnej triede. Ich rýchle pochopenie pojmov môže viesť k frustrácii z opakovania alebo povrchových diskusií o témach, ktorým rozumejú na hlbokjej úrovni. Je dôležité pochopiť, že nadanie neznamená len rýchle učenie; to znamená, že títo žiaci majú jedinečný pohľad na svet a intenzívnu zvedavosť, ktorú treba pestovať (Josephson, Wolfgang a Mehrenberg, 2018).

- ***Organizačné schopnosti môžu byť problémom aj u nadaných žiakov, pretože mnohí sú „abstraktnými mysliteľmi“.***

Aj keď je v školách bežnejšie, že žiaci sú rozptýlení a dezorganizovaní, pre „abstraktných mysliteľov“ je ľahké byť ohrozený, pretože môže byť ťažké rozdeliť veľké projekty na jednoduché časti. Vizualne pomôcky ako plánovač domácich úloh a kalendár sú vynikajúce a ceruzka a papier môžu tiež pomôcť pri organizačnom procese. Je dôležité mať na pamäti, že nadaní a talentovaní žiaci sú stále deťmi a potrebujú rodičovskú a vzdelávaciu podporu.

Ako to vnímajú Wang, Neihart (2015), tak nadaní žiaci môžu niekedy bojovať s pozornosťou a organizáciou kvôli ich jedinečnému štýlu učenia a vysokým intelektuálnym schopnostiam. Často radšej premýšľajú o väčšom obraze a ponoria sa do zložitých konceptov, než aby sa zamerali na rutinné úlohy alebo details, ktoré by mohli považovať za nedôležité alebo nenáročné. To môže prispieť k nedostatočným výsledkom, keďže tieto zručnosti sú často kľúčové pre úspech v tradičnom vzdelávacom prostredí. Hoci majú schopnosť vynikať, ich boj s pozornosťou a organizáciou im môže brániť v realizácii ich plného potenciálu. Pochopenie a prispôbenie sa týmto charakteristikám môže zohrávať zásadnú úlohu pri podpore ich osobného rozvoja.

- ***Nadaní žiaci sú na svoj vek často veľmi sociálne vyspelí, čo im však môže spôsobiť problémy v interakcii s rovesníkmi.***

Pre každého žiaka je náročné začlenenie sa do školského kolektívu, ale tlak môže byť horší na výnimočných žiakov. Mnohé deti s priemernými schopnosťami vnímajú svojich nadaných rovesníkov ako „predvádzanie“ a snažia sa od nich dištancovať. V iných prípadoch môže mať nadaný alebo talentovaný žiak problém nájsť si podobné záujmy ako iné deti v ich veku. Je pre nich ľahšie nájsť si priateľov, kde sú záujmy a intelekt podobné.

Je pre nich tiež náročnejšie vytvárať a udržať sociálne kontakty, prejavujú hypersenzitivitu na zvukové, či pachové podnety. Tento fakt sa zvykne označovať ako nedostatok sociálnej intuície (Jurášková, 2015). Takéto deti sú často označované ako nevychované, prípadne ako zlé, nakoľko sa vymykajú určitému štandardu.

Často v skupinách alebo triedach pre nadaných dochádza k vzájomnej rivalite alebo prehnanej ambíciózności, čo v prípade neadresovania môže viesť k medziľudským konfliktom. Môže to byť spojené so skutočnosťou ako uvádza Winebrennerová (2001 in Fořtík, Fořtíková, 2007), že nadaných žiakov môžeme charakterizovať z dvoch hľadísk, a to z pozitívneho a negatívneho. Toto delenie je zaujímavé, pretože upozorňuje na skutočnosť, že aj s prejavmi vysoko nadaného dieťaťa sa môžu spojiť výchovné i vzdelávacie komplikácie. Opatrenia, ako napríklad programy na začlenenie, môžu vytvoriť príjemné prostredie pre všetkých žiakov a zapojiť aj tých, ktorí sa výrazne odlišujú.

- **Netolerancia autority.**

Rebelstvo môže byť výzvou pre nadaných žiakov, najmä v období dospievania. Ich vysoké verbálne schopnosti sa môžu niekedy prejavovať ako argumentácia, keď spochybňujú normy, spochybňujú autoritu a posúvajú hranice pri hľadaní vedomostí a porozumenia. To môže viesť k problémom so správaním, pretože sa môžu brániť prispôbovaniu sa pravidlám, ktoré považujú za svojvoľné alebo zbytočné. Môžu zápasť so štruktúrami, ktoré bránia ich intelektuálnej zvedavosti alebo osobnému rastu, čo vedie ku konfliktom v školskom aj domácom prostredí.

To, čo by mohlo byť vnímané ako vzpurnosť, by ako uvádzajú Josephson, Wolfgang a Mehrenberg (2018), mohlo byť prejavom ich intelektuálnej zdatnosti, ich silného zmyslu pre spravodlivosť alebo ich túžby po autonómii a sebaurčení! To podčiarkuje dôležitosť citlivého a chápaného vedenia, ktoré pomáha nadaným žiakom zvládnuť tieto výzvy.

- **Asynchrónny vývin.**

Teória asynchrónneho vývinu, nazývaná tiež ako disproporcionálny vývin (Jurášková, 2003) alebo disharmonický vývin (Dočkal, Duchovičová, 2017) sa začala objavovať v odbornej literatúre v roku 1991. Tento pojem svedčí o nerovnomernosti kognitívneho vývinu nadaných detí s ich motorickými, emocionálnymi alebo sociálnymi schopnosťami. Tie sú v prípade nadaných detí priemerné alebo zaostávajúce. Pri umelecky alebo pohybovo nadaných deťoch môže práve kognitívna stránka dieťaťa zaostávať (Dočkal, Duchovičová, 2017). Napríklad sa môže jednať o dieťa, ktoré pred vstupom na základnú školu ovláda čítanie i písanie, prejavuje skvelú pamäť, či pôsobí hlbavo a dokáže argumentovať, avšak jemná motorika a tým pádom aj písomný prejav samotný je na nízkej úrovni.

Asynchrónny vývin u nadaných detí sa týka nesúladu medzi ich intelektuálnymi schopnosťami a ich emocionálnym a sociálnym vývinom. To znamená, že nadané dieťa môže vynikať v zložitých oblastiach myslenia, ktoré presahuje jeho vekovú úroveň, no jeho sociálne zručnosti a emocionálna zrelosť môžu byť v súlade s jeho skutočným vekom alebo dokonca zaostávať. Pokročilé kognitívne schopnosti dieťaťa môžu vytvárať problémy s ovládaním alebo viesť k súťaživosti, keď sa snažia zosúladiť svoju intelektuálnu zrelosť s budovaním pozitívnych vzťahov s vekovými rovesníkmi. To môže skomplikovať získavanie priateľov, čo vedie k výzvam v sociálnom rozvoji. Dieťa sa môže cítiť pohodlnejšie pri interakcii so staršími deťmi, ktoré môžu zodpovedať ich intelektuálnym diskusiám, no ich emocionálne potreby nemusia byť na rovnakej úrovni.

S teóriou asynchrónneho vývinu nadaných úzko súvisí perfekcionizmus, ktorý sme už spomínali aj vyššie, a ktorý je chápaný ako kladenie si vysokých, často nereálnych cieľov na seba a aj na svoje okolie (Jurášková, 2003) a je jedným z najčastejších znakov nadaných detí (Laznibatová, 2012). Je úzko

spätý s potrebou dokonalosti, úspechu a víťazstva. Takéto hľadanie dokonalosti vytvára tlak na dieťa, pôsobí stresujúco a ubíja tak motiváciu dieťaťa (Dočkal, Duchovičová, 2017). Niektorí autori, napríklad Fábik (2019), sa domnievajú, že perfekcionizmus je prejavom výchovy dieťaťa, kde sa mu venuje prílišná pozornosť a je prehnané chválenie za svoje výkony.

- **Dvojitá výnimočnosť.**

Skupina žiakov s dvojitou výnimočnosťou je veľmi rôznorodá, zahŕňajúca nielen jedincov s nadaním a špecifickými poruchami učenia, ale aj tých so všetkými možnými inými vzdelávacími, psychickými, vývinovými alebo senzorickými znevýhodneniami. Súčasný výskyt nadania a porúch učenia je zdanlivým paradoxom, pretože poruchy učenia sa prejavujú výrazným nesúladom medzi učebným potenciálom a aktuálnym výkonom jedinca (Jurášková 2003).

Keď sú nadaní žiaci „dvakrát výnimoční“ znamená to, že vykazujú vysoké intelektuálne schopnosti a zároveň majú jedno alebo viacero postihnutí, ako je porucha pozornosti s hyperaktivitou (ADHD), autizmus alebo poruchy učenia. Títo žiaci môžu čeliť jedinečným výzvam, pretože ich pokročilé kognitívne schopnosti môžu niekedy maskovať ich postihnutie a naopak. Napríklad dieťa s autizmom môže mať silné kognitívne schopnosti, ale zápasí so sociálnymi interakciami. Podobne aj nadaný žiak s ADHD môže mať výnimočné schopnosti kreatívneho myslenia, no zápasí s tým, že sa musí sústrediť na jedinú úlohu. Kvôli tejto zložitosti dvakrát výnimoční žiaci často vyžadujú špecializované vzdelávacie stratégie a podporu, ktoré sa týkajú ich nadania aj ich postihnutia (Josephson, Wolfgang a Mehrenberg, 2018).

Jurášková (2003) tvrdí, že porucha učenia pri nadaných deťoch znie ako paradox, keďže poruchy učenia poukazujú na výraznú nezhodu medzi podávanými výkonmi a potenciálom dieťaťa. Vďaka svojim schopnostiam nadané deti dokážu zväčša kompenzovať poruchy učenia ako dysgrafia, dyskalkúlia, dyslexia či dysortografia. Pri čítaní napríklad môže ísť o kontextové hádanie slov. Pokiaľ dieťa nemá schopnosti samé si vytvoriť takúto kompenzáciu, javí sa ako s priemernými výsledkami (Fábik, 2019). Pri takýchto nadaných je potrebná intervencia a spolupráca so špeciálnymi pedagógmi a komplexnejšia práca so zdrojmi využívanými na hodinách, ich striedanie a adresnejšie využitie pre žiakov s poruchami učenia. Ako príklad možno uviesť výmenu, alebo doplnenie textovej formy za obrazovú, audiovizuálnu, prípadne zážitkovú.

S nadaním je často spätý Aspergerov syndróm, skrátene AS, ktorý sa považuje za miernu formu poruchy autistického spektra. Reč detí s AS, ani kognitívny vývin nie sú oneskorené, na rozdiel od detí s autizmom. Nadané deti s AS majú často veľmi široký slovník, avšak môže byť úzko spätý s určitou témou. Emocionálne zafarbenia jazyka, prípadne jeho nadmerná obraznosť, sa stávajú náročnými na pochopenie a tak ľudia s AS môžu pôsobiť ako intelektovo podpriemerní. V reči a správaní sa objavuje repetitívnosť, stereotypné, prípadne ritualizované správanie, ktoré prinášajú pocit bezpečia. (Lazníbatová, 2012).

Záver

V roku 2007 vydalo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a mládeže Slovenskej republiky dokument s názvom Koncepcia rozvoja nadaných detí a mládeže v SR, kde jedným z cieľov bolo navrhnutie krokov pre prácu s nadanými deťmi a mládežou. Ako priority na zlepšenie boli uvedené napríklad motivácia učiteľov, ich odborná príprava, skvalitnenie školského prostredia, kurikulárna reforma či vytvorenie web stránky o nadaní.

Všetky tieto opatrenia vytvárajú, prípadne by mali vytvárať, inštitucionalizovanú podporu pre prácu s nadanými. V rámci tejto legislatívy je možná úprava formy vzdelávania, kde intelektovo nadanému dieťaťu je umožnená integrácia v bežnej triede, akcelerácia pri presune medzi vyššími ročníkmi, obohatenie a rozšírenie vzdelávacieho obsahu. Všetky tieto zmeny sú tak v rámci formy vzdelávania nadaných.

Dnešná spoločnosť by mala každému jednotlivcovi poskytnúť optimálne podmienky pre jeho rozvoj, či už ide o žiaka so znevýhodnením, alebo žiaka nadaného ako aj o všetky ostatné deti. Je to v záujme jednotlivcov, nás všetkých, ako aj celej spoločnosti. V našej spoločnosti by sme mali prejsť od deklarácií ku skutočnej podpore nadaných žiakov.

Preto by bolo relevantné, zrealizovať pre úspešnú výchovu a vzdelávanie nadaných žiakov zmenu filozofie vzdelávania na našich školách, k čomu je potrebné:

- Moderný zákon o výchove a vzdelávaní (flexibilné učebné plány pre nadaných žiakov, definovať výchovu a vzdelávanie nadaných, zahrnúť v zákone konkrétne kroky ako nástroj rozvíjania nadaných).
- Kurikulárna reforma zameraná na obsah, metódy, formy práce v súlade so znalostnou spoločnosťou, celkový rozvoj osobnosti žiaka v súlade s jeho schopnosťami a záujmami.
- Odborná príprava učiteľov – poskytnúť pregraduálne a postgraduálne vzdelávanie učiteľov nadaných žiakov, alebo špecializačné štúdium so zameraním na nadaných žiakov.
- Vytvoriť adekvátne prostredie na školách pre vzdelávanie nadaných a to vybavením škôl modernými pomôckami v súlade s potrebami informačnej spoločnosti ako aj znížiť počty žiakov v triedach pre nadané deti.
- Podchytenie jedincov s vysokým intelektovým nadaním, napríklad podporou mentorských programov, zameraním poradenských inštitúcií na identifikáciu, diagnostiku nadania so zameraním na včasnú diagnostiku už v predškolskom veku.
- Finančná podpora vzdelávania intelektovo nadaných žiakov, napríklad zriadením fondu na podporu nadania, na vydávanie nových učebných materiálov, na výskumné programy.

Bibliografia

- Dočkal, V. - Duchovičová, J. (2017). *Talent v škole*. Bratislava: Raabe, 181 s. ISBN 978-80-8140-267-8.
- Fábik, D. (2019). *Psychológia intelektovo nadaných*. Košice: Equilibria s.r.o., 326 s. ISBN 978-80-8143-252-1.
- Forťák, V. - Forťáková, J. (2007). *Nadané dieťa a rozvoj jeho schopností*. Praha: Portál, 126 s. ISBN 978-80-7367-297-3.
- Havigerová, J. M. (2011). *Pět pohledů na nadání*. Praha: Grada, 144 s. ISBN 978-80-2473-857-4.
- Josephson, J., Wolfgang, Ch., Mehrenberg, R. (2018). Strategies for Supporting Students Who Are Twice-Exceptional. *The Journal of Special Education Apprenticeship* [online]. 06/2018, 7(2) [cit. 2024-05-03]. ISSN 2167-3454. Dostupné z: <https://doi.org/10.58729/2167-3454.1073>
- Jurášková, J. (2003). *Základy pedagogiky nadaných*. Pezinok: Formát, 151 s. ISBN 978-80-8900-511-X.
- Kopřiva, P. a kol. (2017). *Respektovat a být respektován*. Bystřice pod Hostýnem: Spirála, 286 s. ISBN 978-80-904030-0-0.
- Laznibatová, J. (2012). *Nadaný žiak na základnej, strednej a vysokej škole*. Bratislava: Iris, 543 s. ISBN 978-80-8925-687-7.
- Wang, C. W., Neihart, M. (2015). Academic Self-Concept and Academic Self-Efficacy: Self-Beliefs Enable Academic Achievement of Twice-Exceptional Students. *Roepers Review* [online]. 37(2), 63-73 [cit. 2024-05-07]. ISSN 0278-3193. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/02783193.2015.1008660>
- Wormald, C., Vialle, W., Rogers, K. (2014). Young and misunderstood in the education system: A case study of giftedness and specific learning disabilities. *Australasian Journal of Gifted Education*. 23(2), 16-28. Dostupné z: <https://ro.uow.edu.au/sspapers/1698/>

Príspevok je parciálnym výsledkom riešenia vedecko-výskumnej úlohy KEGA 012KU-4/2022 „Bezpečnosť školského prostredia – nová výzva pre rozvoj vybraných kompetencií učiteľov základných a stredných škôl“.

PhDr. Gabriela Siváková, PhD.

Katedra pedagogiky a psychológie

Katolícka univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta

Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok

gabriela.sivakova@ku.sk